

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАЛІМБЕТ Ігор Леонідович

УДК 343.985.7

**РОЗСЛІДУВАННЯ ГРУПОВИХ
КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ
НЕПОВНОІТНИХ**

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2017

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Міжнародному гуманітарному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України
БЕРНАЗ Василь Дмитрович,
Міжнародний гуманітарний університет, завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
кандидат юридичних наук, доцент,
НЕЛЕДВА Наталія Василівна,
Міжнародний гуманітарний університет, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики

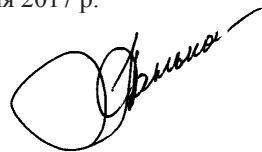
Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України,
ТИЩЕНКО Валерій Володимирович,
Національний університет «Одеська юридична академія», завідувач кафедри криміналістики
кандидат юридичних наук, доцент,
БАБ'ЯК Андрій Васильович,
Львівський державний університет внутрішніх справ, начальник кафедри оперативно-розшукової діяльності

Захист відбудеться 13 травня 2017 року о 12-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.136.01 Міжнародного гуманітарного університету за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 33.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Міжнародного гуманітарного університету за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 33.

Автореферат розісланий 11 квітня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Д. Г. Манько

Актуальність теми. Аналіз сучасної злочинності свідчить про підвищення її організованості, зокрема вчинення злочинів у складі злочинних груп та участі у злочинній діяльності неповнолітніх. Негативні соціальні процеси, руйнування усталених суспільних інституцій роботи з підлітками призводять до стабільно високих показників вчинення групових злочинів неповнолітніми, що свідчить про якісні зміни у структурі їх злочинності та формування потужного резерву для поповнення організованих злочинних угруповань загальнокримінальної спрямованості.

Вивчення статистичних даних свідчить про значну питому вагу у структурі злочинності злочинів корисливо-насильницької спрямованості, у тому числі й вчинених неповнолітніми. Так, у 2013 році зареєстровано 664 грабежі, вчинених неповнолітніми, 122 розбої, 4 вимагання. У 2014 році – 580, 126 та 33 відповідно. У 2015 році – 574, 113 та 9. За звітний період 2016 року – 330, 73 та 6 відповідно.

Опрацювання вироків судів засвідчує, що значна кількість тяжких та особливо тяжких злочинів корисливо-насильницької спрямованості вчиняється неповнолітніми у складі групи, що підвищує суспільну небезпеку кримінальних правопорушень.

Вивчення практики роботи слідчих підрозділів свідчить про недостатньо високу результативність розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх, що зумовлено поряд з об'єктивними чинниками, й відсутністю видової криміналістичної методики розслідування злочинів цієї категорії.

У різні часи проблеми методики розслідування злочинів, зокрема й корисливо-насильницької спрямованості, досліджували: Ю.П. Аленін, Л.І. Аркуша, В.П. Бахін, А.В. Баб'як, В.Д. Берназ, Б.Ю. Бистрицький, А.Ф. Волобуєв, В.А. Журавель, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, І.І. Когутич, О.Н. Колесніченко, В.О. Коновалова, В.С. Кузьмічов, П.Н. Курб'як, Ю.А. Кричун, Є.Д. Лук'янчиков, Г.А. Матусовський, В.М. Мельничок, М.В. Салтєвський, О.О. Подобний, М.В. Проценко, В.В. Тищенко, А.В. Хірсін, Г.О. Чорний, В.Ю. Шепітько, Б.В. Щур та інші вчені.

Безпосередньо проблематика розслідування корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніми досліджувалась О.С. Кайгородовою «Розслідування грабежів і розбоїв, вчинених неповнолітніми: за матеріалами Уральського та Сибірського регіонів» (2006 р.) та Б.Ю. Бистрицьким «Розслідування грабежів, учинених неповнолітніми» (2016 р.).

Водночас, незважаючи на наявність окремих наукових робіт, існує відчувається недостатність наукового осмислення та розроблення сучасної методики розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх, що і зумовлює актуальність дисертаційного дослідження розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота відповідає положенням планів науково-дослідних робіт Міжнародного гуманітарного університету «Тенденції становлення та розвитку соціогуманітарної сфери в Україні» (державний реєстраційний номер – 0112U003551) та кафедральній темі «Проблеми кримінального права, процесу та криміналістики».

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає у розробці методики розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх.

Для досягнення мети були сформульовані такі задачі:

окреслити стан наукової розробленості проблеми;

надати криміналістичну класифікацію злочинних груп неповнолітніх корисливо-насильницької спрямованості;

здійснити криміналістичний аналіз групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх;

виокремити типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування групової корисливо-насильницької діяльності неповнолітніх, визначити завдання та алгоритми розв'язання для кожної з них;

охарактеризувати систему обставин, які підлягають встановленню під час розслідування злочинів цієї категорії;

визначити організаційно-тактичні особливості взаємодії слідчих та оперативних підрозділів у провадженнях цієї категорії;

визначити особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування цих злочинів

окреслити систему та завдання, які вирішуються за допомогою негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх.

Об'єктом дослідження є корисливо-насильницька злочинна діяльність та процес її розслідування.

Предметом дослідження є розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх.

Методи дослідження. Відповідно до мети і завдань дослідження в роботі використана сукупність загальнонаукових, міждисциплінарних та спеціально-наукових методів пізнання. За допомогою методів гносеології: *теоретичного аналізу й синтезу* (індукція, дедукція, порівняння, аналогія, абстрагування, класифікація), за допомогою яких класифіковано злочинні групи неповнолітніх (підрозділ 1.2), визначено та класифіковано способи вчинення корисливо-насильницьких злочинів групами неповнолітніх (підрозділ 1.3), класифіковано слідчі ситуації початкового етапу розслідування та сформульовано систему завдань для кожної з них (підрозділ 2.1), надано класифікацію та виокремлено типові завдання для слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування (підрозділи 3.1, 3.2), визначено та систематизовано систему обставин, які підлягають встановленню під час розслідування

(підрозділ 2.2.). Логіко-юридичний метод надав можливість сформулювати авторський понятійно-категоріальний апарат та відповідні класифікації, а також окреслити особливості проведення слідчих розшукових та негласних (слідчих) розшукових дій під час розслідування злочинів досліджуваної категорії (підрозділи 3.1; 3.2). За допомогою наукознавчого методу здійснено аналіз наукових джерел та виокремлено нерозроблені аспекти проблеми (підрозділ 1.1.). З використанням порівняльно-правового методу досліджено кримінально-правові та кримінально-процесуальні норми щодо особливостей кримінальної відповідальності та здійснення кримінального переслідування неповнолітніх (підрозділ 1.2 та 2.2.). За допомогою методу юридичної герменевтики з'ясовано сутність приписів норм кримінального процесуального законодавства щодо особливостей розслідування злочинів, вчинених неповнолітніми.

Соціологічний та статистичний методи використовувалися під час вивчення думок працівників оперативних підрозділів та слідчих з питань ефективності досудового розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1; 2.1, 2.2; 2.3; 3.1, 3.2).

Наукова аргументація дослідження базується на теоретичних висновках і положеннях, обґрунтованих сучасними розробками в галузі філософії, кримінології, криміналістики, кримінального права, кримінально-процесуального права, оперативно-розшукової діяльності, соціології, різних галузей законодавства, нормативних і методичних документів Національної поліції України.

Достовірність та обґрунтованість здійсненого дослідження підтверджується емпіричною базою. Останню складають результати анкетування 186 працівників оперативних підрозділів та 217 слідчих Національної поліції України, вивчення 136 кримінальних проваджень щодо корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що воно є першим в Україні монографічним дослідженням методики розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх.

Науковою новизною відзначаються наступні положення:

уперше:

класифіковано злочинні групи неповнолітніх корисливо-насильницької спрямованості за: способом формування; способами управління; формами взаємозв'язків з організованими злочинними угрупованнями дорослих;

виокремлено сприятливі та несприятливі типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування, визначено систему завдань та алгоритмів їх вирішення для кожної з них;

охарактеризовано організаційно-тактичні особливості проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів цієї категорії.

удосконалено:

криміналістичний аналіз корисливо-насильницької злочинної діяльності неповнолітніх у частині класифікації способів вчинення нападів та характеристики особи злочинця;

положення щодо організаційно-тактичної взаємодії під час розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх;

рекомендації щодо організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій (огляду та допиту) під час розслідування, у частині уточнення їх мети, конкретизації функцій учасників.

набули подальшого розвитку:

узагальнення щодо стану наукової розробленості проблеми розслідування корисливо-насильницьких злочинів, вчинених організованими групами неповнолітніх;

система обставин, які підлягають встановленню під час розслідування злочинів цієї категорії.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що рекомендації та пропозиції, які містяться в роботі, можуть бути використані у:

практичній діяльності – для організаційного, методичного, інформаційного забезпечення розслідування корисливо-насильницьких злочинів (акт впровадження у практичну діяльність оперативних підрозділів Національної поліції від 10 лютого 2017 р.);

науково-дослідній сфері – як основа для подальших наукових розробок щодо протидії злочинності неповнолітніх;

навчальному процесі – для написання підручників, навчальних посібників із курсів «Криміналістика» та «Оперативно-розшукова діяльність», а також під час викладання спеціальних курсів у вищих навчальних закладах (акт впровадження у навчальний процес Міжнародного гуманітарного університету від 15 грудня 2016 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації, головні висновки, пропозиції та рекомендації обговорювалися на засіданнях кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Міжнародного гуманітарного університету та доповідалися на: III Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (м. Одеса, 21 жовтня 2011 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 95-річчю з дня народження професора М.В. Салтєвського (м. Одеса, 2 листопада 2012 року); V-й Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих науковців, присвяченій 10-річчю Міжнародного гуманітарного університету (м. Одеса, 23 березня 2012 року); щорічній конференції аспірантів, магістрів, студентів (м. Одеса, 18 травня 2012 року); VI-й Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Одеса,

22-23 березня 2013 року); Щорічній звітній конференції аспірантів, магістрантів, студентів Міжнародного гуманітарного університету (м. Одеса, 17 травня 2013 року); V-й Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій XX-річчю Національної академії правових наук (01 листопада 2013 року); VII-й Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих науковців (м. Одеса, 21 березня 2014 року); I-й Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Гуманітарний та інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих учених» (м. Одеса, 24 квітня 2015 року).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображені у 16 публікаціях, з яких 6 наукові статті, опубліковані у виданнях, перелік яких затверджено ДАК Міністерства освіти і науки України як фахові з юридичних дисциплін, одна стаття у науковому виданні іншої держави та 9 тез доповідей на наукових та науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Відповідно до мети, завдань і предмета дослідження дисертація складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 211 сторінок, з яких обсяг основного тексту – 171 сторінка, додатки на 14 сторінках, список використаних джерел налічує 209 найменувань і розміщений на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження; вказується зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначається мета, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження; його наукова новизна, практичне значення отриманих результатів; наводяться дані про апробацію та публікації результатів дослідження.

Розділ перший «Теоретичні основи розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх» складається із трьох підрозділів, в яких проаналізовано стан наукової розробленості проблеми, класифіковано злочинні групи неповнолітніх, надано криміналістичний аналіз корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх.

У **підрозділі 1.1. «Стан наукової розробленості проблеми розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх»** проаналізовано сучасний стан наукового забезпечення протидії корисливо-насильницьким злочинам у межах кримінології, криміналістики та теорії оперативно-розшукової діяльності. Наголошено, що у межах криміналістики сформульована ґрунтовну методологічну основу з розслідування групових злочинів та злочинів корисливо-насильницької спрямованості, зокрема: положення щодо криміналістичної

характеристики окремих корисливо-насильницьких злочинів; систему типових слідчих ситуацій; характеристику типових моделей групової злочинної поведінки; систему слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів цієї категорії.

Методологічною основою криміналістичного аналізу цієї проблематики є напрацювання теорії оперативно-розшукової діяльності, де охарактеризовано інфраструктуру корисливо-насильницької злочинності, структурну побудову злочинних угруповань корисливо-насильницької спрямованості, форми протидії корисливо-насильницькій злочинній діяльності.

У підрозділі 1.2. «Криміналістична класифікація злочинних груп неповнолітніх корисливо-насильницької спрямованості» визначено, що характерними особливостями таких груп є: наявність спільної мети; знаходження у стані стійкої внутрішньогрупової комунікації; жорстка підпорядкованість лідеру; суворе дотримання прийнятих у групі правил та моделей поведінки. Встановлено, що групи неповнолітніх сформовані за критерієм спільної зайнятості, відрізняються особливостями організаційної побудови на початковому етапі злочинної діяльності, зокрема для них характерний мережевий принцип організації за відсутності лідера.

Учасники злочинних груп неповнолітніх використовуються злочинними угрупованнями дорослих для: вчинення незначних правопорушень або злочинів невеликої та середньої тяжкості для відволікання уваги правоохоронних органів від злочинів, вчинених ОЗУ; участі у вчиненні тяжких злочинів, під час яких неповнолітні виконують забезпечувальну (допоміжну) функцію, зокрема кримінальна розвідка, пособництво, приховання злочинів тощо. Встановлено, що злочинні групи неповнолітніх використовують стійкі зв'язки з організованою злочинністю для вирішення проблемних питань, які виникають у діяльності групи, зокрема: отримання інформації про «перспективні» об'єкти злочинного посягання; усунення конкуруючих злочинних угруповань і створення своєрідної «монополії» на вчинення окремих видів злочинів на відповідній території; посилення свого авторитету у кримінальному середовищі і, як наслідок, участь окремих членів злочинних груп неповнолітніх у прийнятті стратегічних рішень щодо форм та напрямів злочинної діяльності, розподілу сфер впливу на відповідній території; захисту від правоохоронних органів; для матеріальної та моральної підтримки членів групи у місцях позбавлення волі.

У підрозділі 1.3. «Криміналістичний аналіз групової корисливо-насильницької діяльності неповнолітніх» встановлено, що у структурі неповнолітніх, які входили до злочинних груп корисливо-насильницької спрямованості, переважають особи чоловічої статі (94%). Серед інших характеризуючих ознак неповнолітніх встановлено, що 48,3% з них є учнями шкіл, 37,7% професійно-технічних училищ, 9,8% – студенти вищих навчальних закладів, 4,2% – неповнолітні, які не навчаються і фактично

проживають на вулицях. У 25,9% випадків до складу злочинних груп неповнолітніх корисливо-насильницької спрямованості входили особи, які раніше притягувалися до кримінальної відповідальності за злочини проти власності. У 74,3% випадків злочини вчинялися ними у стані алкогольного сп'яніння.

Виокремлено такі типи неповнолітніх злочинців корисливо-насильницької спрямованості: а) із твердою установкою на злочинну діяльність (21,3%); з антигромадським спрямуванням (58,2%); нестійкою спрямованістю (10,5%); позитивної спрямованості (10%).

Щодо часових характеристик злочинів досліджуваної категорії визначено, що їх більшість (76,9%) вчиняються у темний час доби. Встановлено, що такі злочини вчиняються на: відкритій місцевості (вулиці, парки тощо) (42,3%); частково локалізованій місцевості (38,1%); закритих об'єктах (під'їздах тощо) (10,3%); інша місцевість (9,3%). Потерпілими від групових корисливо-насильницьких злочинів є: інші неповнолітні, чоловіки похилого віку, жінки.

З урахуванням застосування різних форм насильства напади вчинені групами неповнолітніх класифіковано на дві групи:

1) *з використанням лише психічного насильства.* Ознаками таких груп є: три і більше осіб, які виступають у ролі співвиконавців злочину, що дозволяє досягати психологічної переваги над потерпілим; основу групи складають старші підлітки з достатнім рівнем фізичного розвитку, що дозволяє переконати потерпілого та створити обстановку реальності застосування фізичного насильства; застосування виключно психічного насильства характерне для злочинних груп неповнолітніх чоловічої статі; поєднання психічного насильства із демонстрацією холодної зброї, або інших предметів.

2) *з використанням комбінованого насильства.* Напади із використанням фізичного насильства характерні для злочинних груп, створених із молодших підлітків, що зумовлюється: а) не впевненістю у своїх фізичних можливостях та не достатнім рівнем психологічної зрілості для залякування жертви; б) обрання жертви злочину спонтанно і використання раптового фізичного насильства робить вчинення злочину «безпечнішим» для членів угруповання; в) особливостями сприйняття насильства у підлітковому віці.

Розділ другий «Організація розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх» складається із трьох підрозділів, в яких визначено типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування; виокремлено та охарактеризовано перелік обставин, які підлягають встановленню та охарактеризовано форми і напрями взаємодії між слідчими та працівниками оперативних підрозділів.

У підрозділі 2.1. «Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх» слідчі ситуації початкового розслідування розподілені

на сприятливі та несприятливі. Завданнями першої сприятливої ситуації, за якої група затримана на місці злочину або одразу після його вчинення є: встановлення усіх епізодів злочинної діяльності групи: встановлення системи внутрішньогрупових зв'язків та визначення особи лідера; вжиття заходів щодо ізоляції лідера групи, зокрема й звернення із поданням щодо обрання відповідного заходу забезпечення кримінального провадження.

Завданнями другої сприятливої ситуації, за якої затриманий один із учасників групи, який співпрацює із слідством є: встановлення усіх учасників групи; затримання усіх учасників групи; вжиття необхідних заходів для забезпечення затримання злочинців; вибір конкретних тактичних прийомів затримання; планування переліку та тактики першочергових слідчих дій після затримання усіх учасників групи.

Завданнями третьої сприятливої ситуації, за якої відома інформація про всіх членів злочинної групи та епізоди злочинної діяльності є: перевірка отриманої інформації: систематизація та аналіз матеріалів нерозкритих кримінальних проваджень та її співставлення з інформацією отриманою від джерела; перевірка неповнолітніх щодо яких надана інформації за оперативними обліками та з використанням інших можливостей, зокрема й шляхом залучення працівників оперативних підрозділів; збір додаткової інформації щодо лідера та активних учасників групи.

Завершальним етапом у вказаній слідчій ситуації є виконання завдань визначених вище для слідчої ситуації №1.

Завданнями першої несприятливої ситуації, за якої наявна серія нерозкритих корисливо-насильницьких злочинів є: висунення та перевірка версії, що злочини вчинені однією групою; встановлення латентних епізодів злочинної діяльності, зокрема вчинених в інших адміністративно-територіальних одиницях; встановлення очевидців злочинів та інших осіб, яким відома інформація щодо групи; перевірка неповнолітніх, які схильні до вчинення злочинів; відпрацювання спільно з оперативними підрозділами місць реалізації майна отриманого злочинним шляхом; визначення класифікаційної групи знярядь вчинення злочину та місць їх можливого виготовлення.

Завданнями другої несприятливої слідчої ситуації, за якої наявна інформація щодо одного з учасників злочинного угруповання є: оцінка джерела отримання інформації; перевірка отриманої інформації оперативним шляхом та проведення слідчих (розшукових) дій (допити, огляди); вивчення системи зв'язків неповнолітнього; у разі підтвердження отриманої інформації затримання неповнолітнього та проведення першочергових слідчих (розшукових) дій.

Завданнями третьої несприятливої ситуації, за якої затримані учасники групи відмовляються від співпраці є: виявлення особи лідера та його ізоляція; визначення у групі особи, яка найвірогідніше співпрацюватиме із слідством; вжиття заходів для встановлення усіх

епізодів злочинної діяльності шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, дезінформації затриманих щодо детальної обізнаності правоохоронних органів щодо злочинів групи та використання інших тактичних прийомів; створення конфліктних ситуацій між затриманими з метою забезпечення їх співпраці зі слідчим.

У підрозділі 2.2. «Обставини, які підлягають встановленню під час розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх» визначено, що обов'язковими обставинами, які підлягають встановленню є перелік обставин визначений у ст. ст. 91 та 485 КПК України. Виокремлено обставини, що підлягають встановленню та впливають на ступінь тяжкості злочину: вчинення злочину особою повторно чи рецидив злочинів; вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою; тяжкі наслідки завданні злочином; вчинення злочину щодо малолітнього, особи похилого віку або особи, що перебувала у безпорадному стані; вчинення злочину з особливою жорстокістю; вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів.

Обставини, які пом'якшують покарання особи: з'явлення із зізнанням, щире каяття, або активне сприяння розкриттю злочину; добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди; вчинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних та інших обставин; вчинення злочину під впливом погрози чи примусу.

Обставини, що визначають характер і розмір шкоди завданої злочином: розмір матеріальної шкоди, яка заподіяна потерпілому в результаті вчинення щодо нього корисливо-насильницького злочину; розмір витрат закладу охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілого від злочинного діяння; ступінь втрати працездатності потерпілого; судові витрати; розмір моральної шкоди, заподіяної потерпілому, і в чому вона полягає.

У підрозділі 2.3. «Взаємодія слідчих та працівників оперативних підрозділів у розслідуванні групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх» встановлено, що під час огляду місця події дії працівника оперативного підрозділу спрямовуються на виявлення та огляд: а) знярядь вчинення злочину, які залишені злочинцями місці події. З тактичного боку огляд знярядь злочину оперативним працівником має свої переваги, оскільки: а) встановлюється, що аналогічні зняряддя використовувались під час вчинення інших злочинів; б) працівник оперативного підрозділу володіє оперативною інформацією щодо осіб, які могли виготовити зняряддя злочину (наприклад, кастети тощо); в) специфіка використаних знярядь надає додаткову інформацію про особу злочинця і оптимізує процес розкриття злочину за гарячими слідами; б) *прилеглої до місця злочину території*, з метою виявлення матеріальних об'єктів та слідів, які залишені під час зникнення злочинців після вчинення злочину; в) *об'єктів*,

які не відповідають обстановці місцевості та можуть належати особами, які вчинили злочин.

Проведення допиту доручається працівнику оперативного підрозділу у випадку: необхідності одночасного допиту усіх членів групи одразу після затримання; додаткового допиту потерпілого з метою уточнення окремих деталей механізму вчинення злочину; допити осіб, з метою перевірки додаткових версій висунутих під час досудового розслідування; допиту зв'язків затриманих неповнолітніх з метою додаткового отримання характеризуючих даних та збирання інформації щодо способу їх життя; допиту осіб, одразу після проведення інших слідчих (розшукових) дій, зокрема власників чи мешканців приміщень, де в ході огляду виявлено знаряддя вчинення злочину чи майно здобуте злочинним шляхом.

Розділ третій «Тактика розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх» складається із двох підрозділів, в яких проаналізовано організаційно-тактичні особливості проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування.

У підрозділі 3.1. «Організаційно-тактичні особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій» встановлено, що основними тактичним завданнями слідчого під час огляду місця події є визначення механізму злочинної діяльності та фіксація слідів, що передбачає: *а) виявлення матеріальних об'єктів та слідів, які вказують на особливості способу вчинення злочину зокрема:* знарядь злочину, класифікаційна група яких дозволяє слідчому висунути припущення щодо вчинення злочину спонтанно, сплановано, особами, які не мають злочинного досвіду чи/або особами з кримінальним минулим; матеріальних об'єктів, які можуть бути частиною знарядь злочину; конкретне місце вчинення нападу, що може свідчити про раптовість чи спланованість останнього; розташування потерпілого та злочинців на момент початку нападу; *б) виявлення слідів, які свідчать про вчинення злочину неповнолітніми* (сліди взуття, з акцентуванням уваги на: розмірі, типі взуття, марці та моделі спортивного взуття, у зв'язку з популярністю серед молоді окремих брендів; залишення на місці вчинення злочину коштовних речей, що пов'язано із нездатністю неповнолітніх оцінити реальну вартість окремих предметів; використання підручних засобів у якості знарядь злочину (каміння, скляні пляшки); сліди, які підтверджують хаотичність і спонтанність поведінки злочинців на місці вчинення злочину).

Чинниками, які визначають організаційно-тактичні особливості допиту є: час затримання злочинця по відношенню до вчинення злочину; кількість затриманих учасників злочинної групи неповнолітніх; участь у діяльності угруповання дорослих осіб; наявність у затриманого кримінального минулого або участь у неформальних молодіжних об'єднаннях із власною субкультурою; поінформованість дорослих із середовища неповнолітнього щодо його злочинної діяльності;

затримання неповнолітнього із знаряддями вчинення злочину і/або з майном, здобутим у результаті злочинної діяльності тощо.

Виокремлено такі тактичні прийоми допиту: розвінчання ореолу привабливості злочинного життя та дискредитація елементів кримінальної субкультури; демонстрація достатньої поінформованості слідчого про механізм вчинення злочину та конкретну роль допитуваного у злочинній діяльності; пояснення можливості пом'якшення кримінальної відповідальності у зв'язку із співпрацею із слідством; створення конфліктних ситуацій та негативного відношення допитуваного до інших учасників злочинної групи; неочікувана демонстрація знарядь вчинення злочину чи майна здобутого злочинним шляхом; применшення ролі допитуваного у діяльності групи та пропозиція укладення угоди щодо визнання винуватості чи між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим.

У підрозділі 3.2. «Особливості проведення окремих негласних (слідчих) розшукових дій під час розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх» встановлено, що об'єктами спостереження під час розслідування є: а) неповнолітні підозрювані; б) особи, які за оперативною інформацією входять до злочинної групи неповнолітніх; в) зв'язки неповнолітніх підозрюваних; г) особи, які опосередковано причетні до злочинної діяльності.

Встановлено, що у приватному листуванні у соціальних мережах містяться дані: а) щодо планування злочинної діяльності, зокрема обговорення можливості вчинити злочин на стадії задуму та формування злочинного умислу; б) щодо каналів отримання спеціальних знарядь для вчинення злочинів, а також подальшого збуту викраденого майна; в) участі у злочинній діяльності дорослих осіб, які надавали неповнолітнім консультативну допомогу, підбурювали до вчинення корисливо-насильницьких злочинів, забезпечували реалізацію майна чи приховання результатів злочинної діяльності; г) щодо взаємовідносин учасників групи та отримання або підтвердження даних щодо лідерства у групі конкретної особи.

За результатами проведення спостереження вирішуються такі завдання: встановлюються інші учасники групи; особи причетні до злочинної діяльності групи; підтверджуються факти знайомства та тісних відносин підозрюваного з особами, які він заперечував; виявляються місця зустрічей групи, її схованки; вивчається спосіб життя неповнолітнього.

Дані отримані у результаті зняття інформації з телекомунікаційних мереж використовуються для проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема: *огляду для:* конкретизації параметрів місця вчинення злочину; визначення організаційних та підготовчих заходів, які передують огляду; визначення методів огляду; встановлення фактів інсценування окремих елементів обстановки вчинення злочину; *обишуку:* конкретизації місць його проведення; отримання даних щодо конкретного розташування предметів, які мають

доказове значення на місці обшуку; визначення тактичних прийомів подолання протидії з боку обшукуваного; формування оптимального складу пошукової групи та залучення необхідних фахівців, зокрема експертів-криміналістів; встановлення схованок злочинців; *допиту*: визначення оптимального хронологічного порядку допиту; кола осіб, які підлягають обов'язковому допиту; нейтралізації завідомо неправдивих показань; визначення кола питань, які потребують уточнення під час допиту; створення у підозрюваного уявлення щодо значної поінформованості слідчого щодо механізму злочинної діяльності; використання отриманої інформації для встановлення психологічного контакту.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** сформульовано найбільш суттєві положення отримані в результаті дисертаційного дослідження, наведено нове вирішення наукового завдання, яке полягало у розробленні методики розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх:

1. У науках кримінально-правового циклу дослідження проблематика розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх здійснювалось фрагментарно. Традиційно об'єктами наукової уваги виступають корисливо-насильницькі злочини загалом, злочинна діяльність неповнолітніх, групова злочинна діяльність та особливості розслідування окремих злочинів вчинених неповнолітніми. Сьогодні сформована достатня методологічна основа у межах криміналістичної науки щодо розроблення видової методики розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів вчинених неповнолітніми.

2. Злочинні групи неповнолітніх корисливо-насильницької спрямованості класифіковано за такими критеріями:

1) за способом формування виокремлено групи сформовані за територіальним принципом: на квартальній основі, проживання в одному будинку;

2) за критерієм спільної зайнятості виділено групи сформовані з: а) учнів середніх шкіл; б) учнів професійно-технічних училищ; в) студентів вищих навчальних закладів (перший-другий курси навчання); г) змішані; д) групи неповнолітніх, які спільно працюють.

3) за критерієм управління групою останні класифіковані на: а) групи з чітко вираженим лідерством одного з учасників; б) групи з ситуативним лідерством окремих членів групи.

Групи, які керуються дорослим лідером розділено на: а) створенні професійними злочинцями для здійснення підконтрольної злочинної діяльності; б) утворені стихійно, але узяті під контроль досвідченим злочинцем.

Особливостями структурно-функціонально побудови груп неповнолітніх з чітко вираженим лідером є: збереження горизонтальної

структури із одночасними тенденціями до централізації управління лідером; спеціалізація злочинної діяльності членів групи та виокремлення її базового виду.

Особливостями груп з ситуативним лідерством окремих членів групи є: горизонтальна структура та проста форма мережевої організації; нестійкість та не чисельність групи; створення групи за ознакою спільного навчання чи праці; однакові вікові характеристики учасників групи; ситуативність злочинної діяльності; відсутність у групі власних кримінальних комунікативних атрибутів; відсутність ієрархії; рівномірний розподіл злочинних прибутків; відсутність спрямованих заходів щодо протидії правоохоронним органам.

Формами взаємозв'язків між злочинними групами неповнолітніх та організованими злочинними групами дорослих є: використання злочинних груп неповнолітніх для вчинення окремих злочинів під керівництвом професійних злочинних угруповань; включення неповнолітніх злочинців, які набули значного злочинного досвіду для поповнення рядів організованої злочинності.

Характерною особливістю злочинних груп неповнолітніх, які ситуативно взаємодіють з організованими злочинними угрупованнями дорослих є співпраця у формі: а) отримання «дозволу» на здійснення злочинної діяльності на певній території; б) вирішення конфліктних ситуацій, які виникають у злочинній групі неповнолітніх.

3. Способи вчинення групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніми розділено на:

способи з усіченою структурою, які характерні для груп: а) на початковому етапі їх діяльності; б) створених із молодших підлітків; в) об'єднаних спонтанно для вчинення одного злочину; г) які вчиняють злочини у результаті зловживання наркотичними або алкогольними напоями; д) які тривалий час здійснюють злочинну діяльність та не встановлені правоохоронними органами (розвиток почуття безкарності).

повноструктурні способи, характерні для груп: а) створених із старших підлітків, які об'єдналися для вчинення серії злочинів; б) керованих дорослими.

4. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування розподілені на *сприятливі* та *несприятливі*.

Сприятливі ситуації: ситуація № 1. – група затримана на місці злочину або одразу після його вчинення; ситуація № 2 – затриманий один з учасників групи, який співпрацює із слідством; ситуація № 3 – відома інформація про усіх членів групи та епізоди їх злочинної діяльності.

Несприятливі ситуації: ситуація №1 – наявність серії нерозкритих корисливо-насильницьких злочинів; ситуація №2 – наявність інформації щодо одного учасника злочинного угруповання; ситуація №3 – затримання учасників групи, які відмовляються від співпраці.

5. Обставини, які підлягають встановленню під час розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів є:

– чисельність злочинної групи, зокрема точну кількість учасників групи загалом та точне коло учасників конкретного групового корисливо-насильницького злочину, адже кількість осіб, які приймають участь у безпосередньому вчиненні корисливо-насильницьких злочинів не завжди відповідає реальній кількості неповнолітніх, які асоціюють себе із злочинною групою та входять до її складу.

– ступінь структурованості групи з метою правильної кваліфікації злочинної діяльності групи з урахуванням ст. 27 КК України. Для оптимізації розслідування у контексті структурованості групи встановлюється: наявність у групі лідера та ступінь його впливу на інших учасників групи; роль кожного з учасників у діяльності групи та у кожному епізоді злочинної діяльності; особливості внутрішньогрупових зв'язків; вплив на злочинну групу представників організованої злочинності дорослих; принцип формування злочинної групи неповнолітніх корисливо-насильницької спрямованості.

6. Під час інформаційної взаємодії працівниками оперативних підрозділів слідчому надається така оперативна інформація: щодо неповнолітніх, які раніше привертали увагу оперативних підрозділів; приблизну структуру злочинної групи та участь у її діяльності дорослих осіб; щодо місць збуту викраденого майна та осіб до цього причетних; щодо місця знаходження злочинців, які переховуються від слідства; систему злочинних зв'язків затриманих неповнолітніх; очевидців злочину, які невідомі слідчому.

У частині захисту доказів працівники оперативних підрозділів:

- а) заводять оперативно-розшукову справу у разі підготовки вчинення злочину стосовно учасника кримінального провадження;
- б) використовують наявних негласні можливості, для оперативно-профілактичного впливу на осіб, які здійснюють протиправний вплив на учасників кримінального судочинства, зокрема за відсутності підстав для заведення оперативно-розшукової справи та неможливості припинити такий гласним шляхом;
- в) проводять гласні оперативно-профілактичні заходи.

7. Під час огляду першочерговій фіксації підлягають сліди, які підтверджують:

а) факт вчинення злочину неповнолітніми: сліди взуття, з акцентуванням уваги на: розмірі, типі взуття (спортивне взуття, кросівки), марці та моделі спортивного взуття, у зв'язку з популярністю серед молоді окремих брендів; залишення на місці вчинення злочину коштовних речей, що пов'язано із нездатністю неповнолітніх оцінити реальну вартість окремих предметів; використання підручних засобів у якості знарядь злочину (каміння, скляні пляшки); сліди, які підтверджують хаотичність і спонтанність поведінки злочинців на місці вчинення злочину.

б) організований характер вчинення конкретного злочину: використання спеціально виготовлених або придбаних знарядь, що підтверджує наявність єдиного плану на вчинення злочинів для усієї групи та її відносну стійкість; сліди, які підтверджують наявність чіткого розподілу ролей під час вчинення злочинів; характерність тілесних ушкоджень та механізм їх нанесення, зокрема у разі можливості диференціювати сліди свідомого фізичного впливу на потерпілого за допомогою знарядь злочинів та сліди фізичного впливу пов'язані із вилученням його майна.

Огляд прилеглої до місця злочину території проводиться з метою: виявлення місця засідки чи спостереження злочинців за потерпілим та відповідних слідів на цій території; виявлення знарядь вчинення злочину, оскільки встановлено, що неповнолітні злочинці у 45,7% випадків позбуваються знарядь вчинення злочину одразу після його вчинення та неподалік місця злочину.

Огляд виявлених на місці злочину знарядь проводиться з метою: визначення класифікаційної групи знарядь вчинення злочину; висунення версії щодо можливого місця виготовлення використаних знарядь та її перевірка за допомогою наявних у розпорядженні працівника оперативного працівника можливостей; порівняння виявлених на місці вчинення злочину предметів із предметами використаними під час вчинення інших злочинів з метою перевірки версії щодо серійності корисливо-насильницької злочинної діяльності конкретної групи осіб.

Несприятливими моделями поведінки неповнолітніх підозрюваних під час допиту є:

а) *неповнолітній підозрюваний заперечує свою причетність до вчинення злочину та відмовляється давати показання.* Тактичні прийоми: встановлення психологічного контакту; визначення оптимальних прийомів психологічного впливу.

б) *неповнолітній підозрюваний дає неправдиві показання.* Тактичні прийоми: а) спостереження за емоційним станом допитуваного, а також третіх осіб, які присутні на допиті та його поведінкою; б) використання існуючих у злочинній групі конфліктів з метою схилити неповнолітнього учасника групи дати правдиві та викривальні показання; в) демонстрація окремих доказів з метою переконання у недоцільності неправдивих показань; г) пояснення необхідності дотримання правильної громадянської позиції та апеляція до необхідності побудови нормального майбутнього; д) апеляція до осіб, зокрема наведення прикладів з їх життя, які можуть бути авторитетом для підозрюваного тощо.

в) *неповнолітній підозрюваний дає неповні показання.* Причинами неповноти показань неповнолітніх, які вчинили злочини цієї категорії є: *по-перше*, психологічний стрес отриманий неповнолітнім. Стресовий стан неповнолітнього зумовлюється: а) самим фактом участі у злочинній діяльності, зокрема у випадку вчинення злочину вперше; б) безпосереднім

фактом чи обстановкою допиту, яка створена слідчим; *по-друге*, фізіологічними особливостями неповнолітнього, які не дозволяють повністю та чітко відповісти на запитання слідчого чи передати вербальну інформацію щодо події злочину.

8. З метою встановлення невідомих учасників групи, а також вирішення інших завдань запропоновано типовий алгоритм аналізу соціальних мереж:

– *аналіз рубрики «Друзі» на сторінці особи з метою виокремлення осіб*: однієї вікової групи; між якими існують інтенсивні та стійкі зв'язки; які підтримують зв'язок з підозрюваним протягом тривалого часу; які сходять до складу тих же тематичних груп, що і підозрюваний.

– *аналіз фото, які розміщені на сторінці підозрюваного з метою*: підтвердження його зв'язку з іншими особами, які становлять оперативний інтерес чи за версією слідчого можуть бути причетними до злочинної діяльності групи; визначення типу зв'язку між цими особами; підтвердження факту перебування підозрюваного разом з іншими особами у конкретному місці у певний проміжок часу; підтвердження факту володіння підозрюваним та його зв'язками предметами, які вилучені з цивільного обігу, зокрема зброєю; аналіз груп до яких входить підозрюваний з метою: підтвердження участі у групах кримінальної спрямованості; визначення каналів збуту майна, отриманого у результаті злочинної діяльності.

Інформація отримана у результаті встановлення місця знаходження радіоелектронного засобу використовується під час допитів для: організації допиту у хронологічній послідовності; формулювання питань, які активують у свідомості допитуваного асоціативні зв'язки; деталізації показань допитуваного з метою виявлення протиріч, встановлення їх причин та усунення; виявлення та нейтралізація суттєвих протиріч у показаннях підозрюваних; викладення допитуваному ймовірного процесу вчинення злочину на основі отриманих протоколів з'єднань; пред'явлення таких даних у якості доказів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України з юридичних наук:

1. Калимбет И.Л. Структура криминалистической характеристики грабежей и разбойных нападений, совершенных группами несовершеннолетних / И.Л. Калимбет // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. – Одеса, 2013. – № 6-2, Том 2. – С. 118-120.

2. Калимбет И.Л. Теоретичні основи формування методики розслідування корисливо-насильницьких злочинів, учинених організованими групами неповнолітніх / І.Л. Калимбет // *Південноукраїнський правничий часопис*. – Одеса, 2014. – № 3. – С. 154-158.

3. Калимбет И.Л. Классификация злочинных угрупповань несовершеннолетних корисливо-насильницької спрямованості (за формами лідерства та взаємозв'язками з організованою злочинністю) / І.Л. Калимбет // *Південноукраїнський правничий часопис*. – Одеса, 2014. – № 4. – С. 154-157.

4. Калимбет И.Л. Криміналістична класифікація злочинних угруповань неповнолітніх (за способами формування) / І.Л. Калимбет // *Порівняльно-аналітичне право*. – 2014. – № 4. – С. 187-189.

5. Калимбет И. Характеристика отдельных способов корыстно-насильственной преступной деятельности групп несовершеннолетних / И.Л. Калимбет // *Закон и жизнь*. – 2015. – № 3/2. – С. 29-31.

6. Калимбет И.Л. Характеристика слідчих ситуацій початкового етапу розслідування корисливо-насильницьких злочинів, вчинених організованими групами неповнолітніх / І.Л. Калимбет // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Випуск 21. – Одеса, 2016. – С. 126-130.

7. Калимбет И.Л. Організаційно-тактичні особливості допиту неповнолітніх підозрюваних під час розслідування корисливо-насильницьких злочинів / І.Л. Калимбет // *Південноукраїнський правничий часопис*. – Одеса, 2016. – № 2. – С. 155-159.

Праці апробаційного характеру:

8. Калимбет И.Л. Генезис возникновения понятия «тактическая операция» в криминалистической науке / И.Л. Калимбет // *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики»*, присвяченої 10-річчю Міжнародного гуманітарного університету. – Одеса, Фенікс. – 2011. – С. 165-167.

9. Калимбет И.Л. Некоторые тактические особенности подготовки и проведения допроса / И.Л. Калимбет // *Матеріали V-ї всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців*, присвяченої 10-річчю Міжнародного гуманітарного університету. – Одеса, 2012. – С. 168-171.

10. Калимбет И.Л. Телесные повреждения как обстоятельства, подлежащие доказыванию по насильственным преступлениям, совершенными несовершеннолетними / И.Л. Калимбет // *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету* : 3б. – Одеса : Міжнар. гуманіт. ун-т, 2012. – Вип. 17. – С. 12-15.

11. Калимбет И.Л. Деякі особливості вивчення особистості неповнолітнього злочинця / І.Л. Калимбет // *Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики* : Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 95-річчю з дня народження професора М.В. Салтєвського. – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 336-338.

12. Калимбет И.Л. Некоторые особенности возникновения преступных групп несовершеннолетних, совершающих грабежи и разбойные нападения / И.Л. Калимбет // Актуальные проблемы криминального права, процессу та криміналістики: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої XX-річчю Національної академії правових наук України. – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 285-287.

13. Калимбет И.Л. Некоторые типичные черты личности преступника при совершении грабежей и разбойных нападений группами несовершеннолетних / И.Л. Калимбет // Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету : Зб. – Одеса, 2013. – С. 11-13.

14. Калимбет И.Л. Типичные элементы криминалистической характеристики грабежей и разбойных нападений, совершаемых несовершеннолетними / И.Л. Калимбет // Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців. – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 130-133.

15. Калимбет И.Л. Використання соціальних мереж під час розслідування корисливо-насильницьких злочинів, вчинених групами неповнолітніх / І.Л. Калимбет // Право і держава в дослідженнях молодих науковців : Матеріали VII-ї науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців. – Одеса, 2014. – С. 51-53.

16. Калимбет И.Л. Характеристика типових способів формування організованих злочинних груп неповнолітніх / І.Л. Калимбет // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Гуманітарний та інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих учених». – Одеса : МГУ, 2015. – Частина I. – С. 57-59.

АНОТАЦІЯ

Калимбет И.Л. Розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Міжнародний гуманітарний університет. – Одеса, 2017.

У роботі досліджується методика розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх. Проведено аналіз теоретичних положень та визначено стан наукової розробленості проблеми розслідування корисливо-насильницької злочинності. Надано класифікації груп неповнолітніх корисливо-насильницької спрямованості, а також здійснено криміналістичний аналіз їх злочинної діяльності. На підставі узагальнення матеріалів практики виокремлено та детально охарактеризовано типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування таких злочинів. Виокремлено систему обставин, які підлягають

встановленню з урахуванням вчинення злочину неповнолітніми та у складі злочинної групи. У урахуванням положень КПК України та слідчо-оперативної практики окреслено типові форми та напрями взаємодії під час розслідування.

Грунтовно розглянуто організаційно-тактичні особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування, зокрема огляду та допиту. Тактика проведення вказаних слідчих розшукових дій відображена з урахуванням ситуації розслідування та поведінки підозрюваного.

Визначено систему негласних слідчих (розшукових) дій, які проводяться під час розслідування злочинів цієї категорії. Крім того, виокремлено систему завдань, які вирішуються за їх допомогою, а також основні напрями використання їх результатів.

Ключові слова: корисливо-насильницький злочин; група неповнолітніх; типова слідча ситуація, обставини, що підлягають встановленню, слідча (розшукова) дія, негласна слідча (розшукова) дія.

АННОТАЦИЯ

Калимбет И.Л. Расследование групповых корыстно-насильственных преступлений несовершеннолетних. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Международный гуманитарный университет. – Одесса, 2017.

В работе исследуется методика расследования групповых корыстно-насильственных преступлений несовершеннолетних. Проведен анализ теоретических положений и определено состояние научной разработанности проблемы расследования корыстно-насильственной преступности. Предоставлены классификации групп несовершеннолетних корыстно-насильственной направленности, а также осуществлен криминалистический анализ их преступной деятельности. На основании обобщения материалов практики выделены и подробно охарактеризованы типичные следственные ситуации первоначального этапа расследования таких преступлений. Выделена система обстоятельств, подлежащих установлению с учетом совершения преступления несовершеннолетними и в составе преступной группы. В учетом положений УПК Украины и следственно-оперативной практики обозначены типовые формы и направления взаимодействия при расследовании.

Основательно рассмотрены организационно-тактические особенности проведения отдельных следственных (розыскных) действий на начальном этапе расследования, в частности осмотра и допроса. Тактика проведения указанных следственных (розыскных) действий отражена с учетом ситуации расследования и поведения подозреваемого.

Определена система негласных следственных (розыскных) действий, которые проводятся при расследовании преступлений этой категории. Кроме того, выделены систему задач, которые решаются с их помощью, а также основные направления использования их результатов.

Ключевые слова: корыстно-насильственное преступление; группа несовершеннолетних; типичная следственная ситуация; обстоятельства, подлежащие установлению; следственное (розыскное) действие, негласное следственное (розыскное) действие.

SUMMARY

Kalimbet I.L. Investigation of group mercenary-violent juvenile crimes. – Manuscript.

Thesis in support of candidature for a degree in law on specialty 12.00.09 – criminal procedure and forensic; forensic examination; operatively-search activity. – International Humanitarian University. – Odesa, 2017.

This research paper depicts methods of investigation mercenary and violent crimes committed by group of juvenile. Analysis of theoretical positions is conducted and a level of scientific solving of a problem of mercenary and violent crimes is defined. Classifications of groups of mercenary and violently oriented juveniles, as well as forensic analysis of their criminal activity are conducted. Based on generalization of materials of practice detailed typical investigative situations on initial stage of investigation of such crimes are identified and described. System of circumstances to be established with taking into account a commission of a crime by minors themselves and while being a part of a criminal group is highlighted. Typical forms and directions of cooperation in an investigation are defined on a basis of provisions of the Code of Criminal Procedure and investigative and operational practices.

Organizational and tactical features of certain investigative (search) actions at an initial stage of an investigation are thoroughly reviewed. Particularly, the ones of an inspection and interrogation. Tactics of the mentioned investigative (search) actions are reflected in the light of an investigative situation and suspect's behavior

System of secret investigative (search) actions which are carried out in an investigation of crimes of this category is defined. In addition, the system of allocated tasks that are solved with their help, as well as the main directions of the use of their results are highlighted.

Keywords: mercenary and violent crime; group of juveniles; typical investigative situation; circumstances to be established; investigative (search) action, a secret investigative (search) action.

Підписано до друку 03.04.2017.
Формат 60x90/16. Ум.-друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.2002 р.
65009, м. Одеса, вул. Зоопаркова, 25. Тел. 7777-591.